

MÁRTON LÁSZLÓ

A polip

Az alábbi történet akármikor megeshetett volna. A magam részéről tavaly decemberben éppúgy el tudom képzelni, mint a népvándorlás évszázadaiban; de azért mégiscsak azt gondolom hihetőnek, hogy az eseménysor akkor következett be, ha ugyan bekövetkezett, amikor a Mikulást Télapónak, az Erzsébet és a Teréz körutat pedig együttvéve Lenin körútnak hívták; amikor a Lenin körúton annyi mozi üzemelt, hogy a két kezemen is alig tudnám összeszámolni őket, a mozikban pedig működött a ruhatár.

Mindezek előrebocsátása után azt is elmondom, hogy Irénke, aki a történet lapjain szerepelni fog, azokban az években egy egészségügyi szakközépiskola tanulója volt valamelyik dunántúli kisvárosban; hogy Csornán-e vagy Kapuvárott, annak már nem vagyok megmondhatója, de nem is különösebben fontos, mint-hogy a téli tanítási szünet első vagy második napja van, Irénke pedig a fővárosban tartózkodik. Most érkezett. Most jön ki a Nyugati-pályaudvarról. Javában szaporázza lépteit az Oktogon – akarom mondani, a November 7. tér – felé.

Mielőtt megpillantjuk Irénkét a harminc évvel ezelőtti Lenin körúton, amint kesztyűs kezét egy súlyosnak látszó vászonszatyor húzza le, gyorsan elmondom, hogy az ilyenkor szokásosnál is hidegebb az idő, mínusz húsz-huszonkét fok lehet, és a tolongás is nagyobb a szokásosnál, mert a fagytól kipirult arcú lakosság a karácsony előtti utolsó bevásárlásokat intézi. És ha már ezt elmondtam, hadd tegyem hozzá, hogy Irénkén kívül egy őrvezetőt is látni fogunk. Az őrvezető persze nem „egy őrvezető”, van neki rendes neve, de még nem volt érkezése bemutatkozni, ezért így emlegetem, rendfokozattal. Amikor ez a történet játszódik, az utcákon és a vasúton nagy számban lehetett látni a Magyar Néphadsereg sorállományú katonáit három vagy kettő vagy csak egy apró, fehér csillaggal a válllapjukon, de akadt olyan is, akinek egyetlen csillagocskája sem jutott.

Az őrvezetőnek azonban valamikor feljött a csillaga. Ő, mint a neve is mutatja, már olyasvalaki, aki másokat vezethet.

Most éppen Irénkét vezeti az Aradi utca felé, mert Irénke nem tudja, hol az Aradi utca, az őrvezető pedig tudja. Egészen közel van a November 7. térhez, párhuzamosan fut a Népköztársaság útjával. Ezt az őrvezető már csak azért is igen jól tudja, mert véletlenül éppen az Aradi utcában lakik. Azaz, hogy pontosabb legyenek, nem ő lakik ott, de mindenesetre van kulcsa a lakáshoz. Magabizto-

san megcsörgeti a kulcsot a csikorgó hidegben. Ő nem visel kesztyűt, neki nem fázik a keze.

Lakni egy barátjának az édesanyja lakik abban a lakásban, de most ő sincs itt-hon, mert vidékre utazott, rokonokhoz.

Amíg odaérnek az Aradi utcába, elmondom, hogy a történet címszereplőjét, a polipot – ellentétben Irénkével és az őrvezetővel – nem fogjuk megpillantani, mert a polip nejlonba és vastag, sűrű papírba van csomagolva, azonkívül benne van a már említett vászonszatyorban. Ő a szatyor tartalma, és ennek tudatában a szatyrot akár a polip formájának is tekinthetjük. Tartalom és forma viszonya ezúttal nem teljesen kiegyensúlyozott, bár elbeszélőként arra törekszem, hogy a feszültség ne legyen látványos. Talán ezzel is magyarázható, hogy ebben a történetben a polipnak legfeljebb a szagát fogjuk érezni, azt is csak egy pillanatig, mert annyit előrebocsátok, hogy a polipszag még ebben a hideg időben sem lesz valami kellemes.

És akkor már azt is elmondom, hogy az őrvezető a lánnyal a vonaton ismerkedett meg.

*

Győrben szállt fel a pesti vonatra. Szabályos menetjegyet váltott, és éppen ez volt az, ami szemet szűrt a kalauznak. Némelykor a szabályosság az, ami gyanút kelt. A szabadságukat kezdő vagy végző katonák ugyanis kedvezményes jeggyel utaznak, mely a szabadságos levél felmutatásával együtt érvényes. A hétvégi eltávozáson levők szintén kedvezményre jogosultak, ha kisebb mértékűre is, de most különben sincs hétvége, most hét eleje van. Úgyhogy ez a teljes árú menetjegy fölér egy beismerő vallomással.

Az őrvezető készségesen, szinte már vidáman helyeselt. Az ő esetében csakugyan önkényes, jogosulatlan eltávozás forog fenn. Magyarán szólva, „dobbanott”. Hajnalban, ébresztő előtt, amikor még sötét volt, kimászott a laktanya kerítésén. Nincs nála se szabadságos papír, se katonai igazolvány. Ha jónak látja a segédtiszt úr (mert a jegyvizsgálónak is volt rendfokozata: segédtiszt), akkor hívja ide a katonai rendészetet. Majd azok intézkednek.

Neki semmi kifogása nem volna az ellen, ha bevinnék a fogdába, és „dobbanás” miatt kapna húsz vagy harminc napot. Köztünk szólva, ő éppenséggel ezt szeretné elérni.

Mire a kalauz megrázta a fejét, és kijelentette, hogy a katonai rendészet majd csak Komáromban fog felszállni, addig türelmesen várni kell. Észrevehetően jól esett neki, hogy segédtisztnek szólították.

Mihelyt a kalauz továbbment, a lány megkérdezte az őrvezetőtől: miért akar húsz vagy harminc napra fogdába kerülni? Az miért jó neki?

Azért, felelte az őrvezető, mert a fogdában fűtenek.

Majd pedig, hogy Komáromig gyorsabban teljen az idő, bővebben is megindokolta, miért lesz jó neki a fogdaórizet. Azért, mert az ünnepek után kezdődik

a dunaföldvári hadgyakorlat, és neki nincs kedve mínusz huszonöt fokos hidegben gyakorolni az éjszakai folyami átkelést. A fogdában fűtünk. És az őrizetesek egész nap kártyáznak meg sakkoznak. A fennálló körülmények között a legnagyobb szabadság a fogdában lelhető fel. Tisztára hülye, aki ebben a hideg időben valamilyen vétség miatt be nem zárhatja magát. Mondjuk, annyi hátránya van a dolognak, hogy le kell adni a derékszíjat, és az embernek a legváratlanabb helyzetekben lecsúszhat a nadrágja. De ha választhatunk egy lecsúszó nadrág és egy éjszakai folyami átkelés között, akkor én a magam részéről a nadrágot választom.

Na végre! Ez itt Komárom.

Hol van már az a katonai rendészet?

Nem tudom, hogy az olvasónak is csalódást fogok-e okozni, ám az őrzetetőnek mindenképpen csalódnia kellett abban a várakozásában, hogy mindjárt jönnek a szakközegek, és kéri az iratait. Komáromban katonai járőr helyett rendőrjárőr szállt fel, és a rendőrök csak a civil utasokat igazoltatták, azokat se mindet, mert például Irénkére ügyet sem vetettek. Az őrzetetőt meg mintha észre sem vették volna.

Semmi gond, mondta az őrzetető, amikor a vonat áthaladt a lágymányosi vasúti hídon: Pesten is van katonai rendészet. Messziről megismerem a kocsijukat. Majd ők letartóztatnak.

Vagy ha mégsem, hát annyi baj legyen, szabadlábbon is el lehet tölteni az időt. Van hol aludnom.

Most pedig mennek az Aradi utca felé.

*

Vagyis ebben a pillanatban éppen állnak a Podmaniczky – akarom mondani, Rudas László – utca sarkán, mert Irénke panaszkodott, hogy kesztyűben is fázik a keze, az őrzetető pedig felajánlotta, hogy megmelengeti. És most melengeti. Az ő keze kesztyű nélkül is meleg, mint egy radiátor. Jó a vérkeringése.

Mindjárt félbe is szakíthatja azt a melengetést, mert a járdán a Magyar Néphadsereg egyik tisztje közeledik, ha jól látom, egy főhadnagy. Az őrzetető, mint aki feltételes reflexnek engedelmeskedik, elereszti a lányt, kihúzza magát, és egymás mellé feszített ujjait odailleszti a tányérsapka ellenzőjének jobb széléhez.

A tiszt gépiesen viszonzozza a szabályos üdvözlést, és továbbmegy.

Ekkor – azaz későn – jut eszébe az őrzetetőnek, hogy célszerűbb lett volna elmulasztania a tisztelés aktusát, mert ez esetben a főhangya – ő ezt a furcsa szót használja –, tehát a főhangya kénytelen lett volna megállni, őt kérdőre vonni, majd, miután szó szót követ, átadni a katonai rendészet pályaudvari csoportfőnökségének.

Mert azt azért senki ne várja tőle, hogy odamenjen, és önként jelentkezék! Annyira nem erős benne a szabadságvágy, még akkor sem, ha a lehető legnagyobb szabadságot – kissé szokatlan módon – a fogdában keresi. Meg aztán hülyén is venné ki magát.

Meg aztán – valljuk meg – egyre kellemesebb érzés dörzsölgetni, simogatni a gémberegett ujjacskákat. Úgy veszem észre, az örvezetőnek már nem olyan sürgős a lebukás. Addig nem akar fogságba esni, amíg Irénkét el nem kíséri az Aradi utcáig. Az a határozott érzésünk támad, hogy a harminc évvel ezelőtti Lenin körúton majdnem annyi szabadság lelhető fel, mint a korabeli katonai fogdáiban.

Itt jegyzem meg, hogy kizárólag a helyzetek és az események ábrázolására töreksem, ezért jellemvonásokkal vagy egyáltalán nem, vagy csak igen gyéren ruházom fel Irénkét és az örvezetőt. Bármennyire sajnálom őket, mégsem kapnak szilárd, működőképes, teherbíró emberi tulajdonságokat. Ehelyett, mintegy kárpótlásul, juttatok nekik egy zacskó sült gesztenyét. Most veszi meg az örvezető a sarki gesztenyeárustól, most vágja zsebre a visszajáró aprópénzt, most nyomja Irénke kezébe a zacskót. Az még az ő kezénél is melegebb.

Amíg eszegetik a gesztenyét, elmondom, mi keresnivalója van Irénkének az Aradi utcában, és hogyan került az ő vászonszatyrába a mi polipunk, ez a nejlonba és csomagolópapírba burkolódzó, kissé bűdösnek ígérkező címszereplő. Igazából nem is én mondom el, hanem Irénke mondja el az örvezetőnek a saját szavaival. Én csak visszaadom ezeket a saját szavakat – ez esetben a „vissza” azt jelenti, hogy „tovább” –, a tőlem telhető legnagyobb hűséggel.

Na szóval, a polipot a jugoszláv elvtársak hozták Berci bácsinak azzal a felhasználási javaslattal, hogy: ujjnyi vastag szeletekre kell vágni, forró étolajban megsütni, és akkor isteni finom.

Viszont Bözsi néni azzal az ellenjavaslattal állt elő, hogy: Berci bácsi meg ne próbálja bevinni az ő konyhájába ezt az ocsmányságot.

Mondta Berci bácsi, hogy: jó, de mit fognak szólni a jugó elvtársak, akik nem győzik hangsúlyozni, hogy ez a polip a szocialista tengeri halászat büszkesége?

Mondta Bözsi néni, hogy: ő szarik a jugó elvtársakra is, meg a büszkeségükre is, és ha Berci bácsi elkezd nyiszálni Bözsi néni konyhaasztalán azt a nyálkás taknyot, akkor Bözsi néni elvállik. Nem viccel, komolyan mondja: el-vállik! Mert-hogy Berci bácsinak már amúgy is igen sok van a rovásán!

Erre síri csend lett, a síri csendből meg az lett, hogy Berci bácsinak áthidaló megoldásként eszébe jutott: nem kell szeletekre vágni a polipot, jó az egészben is. És nem kell forró étolajban megsütni, jó az sületlenül is, úgy, ahogy az Isten teremtetten.

Jó, jó, de mire jó?

Hát arra, hogy kitömjük!

Kitömött rókája meg fácánja lehet bárkinek, de kitömött polipja csak neki, Berci bácsinak! És akkor nincs összeveszés Bözsi nénivel.

Igen ám, de egy polip kitömése nehéz, felelősségteljes munka. Én például nem is tudom, hogyan kell hozzáfogni. Még abban sem vagyok egészen biztos, hogy egyáltalán lehetséges-e. Mert formalinban vagy spirituszban tartósítani, azt lehet. Viszont Berci bácsi hallani sem akar semmiféle formalinról. Egy buldog

szívósságával akaszodik bele a kitömés gondolatába, sőt azt is megköveteli, hogy a kitömés műveletének befejezése után a polip átlátszó, szintelen lakkréteg-gel legyen bevonva.

Van egy állatkitömő mester Győrben, az mindjárt mondta, hogy: ő sajnos nem ért hozzá. Fácánhoz meg rókához igen, poliphoz nem.

Van egy másik állatkikészítő Szilsárkányban, az mindenhez értene, az még a fenékjáró küllőt is kitömné, de annak nemrég volt egy kis vadászati ügye (fokozottan védett énekesmadarak egy osztrák étteremlánc-tulajdonos részére, akinél a vám- és pénzügyőrség megtalálta a szállítmányt), és most Szegeden tölti az idejét, a Csillagban.

Van egy harmadik, szintén Győrben, az már kiszabadult, de azt szürkehályog-gal operálták.

Van egy negyedik Ménfőcsanakon, annak olyan szeme van, mint a sasnak, de az valami régi dolog miatt haragban van Berci bácsival.

Van egy ötödik, az jó haver, de az Pesten dolgozik, az Aradi utcában, ott található a műhelye.

Így tehát a polipot sürgősen el kell szállítani Pestre, az Aradi utcába, Sümegi Déneshez. Majd ő elboldogul vele.

Már tényleg nagyon közel járunk. Most megyünk el a Béke Szálló előtt. A dísz-egyenruhába bújtatott portás (akár egy tábornok a dualizmus korából) fázósan toporog a bejáratnál.

*

De akkor már azt is elmondom, miért éppen Irénkének kellett erre az embert próbáló feladatra vállalkoznia, miért nem tehetette Berci bácsi vagy Berci bácsi sofőrje (mert olyanja is van neki).

Ehhez azt kell tudni, hogy Irénke szívességből lakik Berci bácsiéknál addig a néhány évig, míg el nem végzi a szakközépiskolát, és hogy nem Berci bácsihoz, aki csak Irénkének és az olvasónak Berci bácsi, mert a helyi termelőszövetkezet-nek Ostoros elvtárs, úgyhogy néha tényleg jó nagyokat odacsap, amiért is nemrég a Munka Érdemrend arany fokozatával jutalmazták, hanem Bözsi nénihez fűzi valami nem túl közeli rokonság.

Ostoros elvtárs pedig azért nem szállíthatja a polipot az Aradi utcába, mert zárszámadásra készül. Sohasem vettem részt zárszámadáson, ezért nem is volna könnyű földéznem a termelésről és a jövedelemelosztásról szóló évvégi jelentéstételek sírva vigadó, jellegzetes vidéki hangulatát; azt azonban merem állítani, hogy egy annyira fontos ember, mint Ostoros elvtárs, egy mégoly különleges polip miatt sem engedheti meg magának, hogy az esztendő utolsó heteiben felruccanjon Pestre. Azt majd megteheti máskor, jövőre, történetünk befejeződése után.

Ezenkívül Bözsi néniiben időnként feltámad annak gyanúja, hogy Ostoros elvtárs az ilyen felruccanások alkalmával átváltozik Berci bácsivá, bácsi nélkül,

magyarán szólva, Pesten szeretőt tart, vagy legalábbis kurvákra költi a pénzét, és azt hiszem, senkinek sem volna jó, ha ez a hamu alatt parázsló gyanú egy polip miatt ismét fellobogna.

Ennél már az is szerencsésebb lenne, ha Bözsi néni szállítaná a polipot az Aradi utcába, és Bözsi néni el is utazna Pestre szívesen, hátha találna az üzletek ünnep előtti, feldúsított választékában valami jobb fajta nyugati konyhafelszerelést (hiszen a konyha az ő élete nagy szerelme). Csakhogy Bözsi néni egyfelől, mint láthattuk, irtózik a poliptól, másfelől irtózik a vonatozástól is, mert véleménye szerint a magyar vonatok még a polipnál is ragacosabbak és büdösebbek. Aki a XX. század 70-es éveinek Magyarországon vonatra száll, az mintha egy polip – nem is polip, egy cethal! – gyomrában ülne! Feltéve, hogy jutott neki ülőhely.

Az eszményi megoldás az volna tehát, ha Berci bácsi sofőrje fuvarozná Pestre a kocsis hátsó ülésén Bözsi nénit és a csomagtartóban a polipot; a sofőrnek azonban a jugoszláv elvtársakat kell fuvaroznia, ezért erről a megoldásról is kénytelenek vagyunk lemondani.

Nem marad más hátra: menjen a kislány! Legalább világot lát.

És a kislány megy.

Kislány megy a Nagykörúton. Őrvezetővel, vászonszatyórral.

*

De most már aztán valaminek tényleg történnie kell! Történik is. Az történik, hogy az őrvezető így szól:

Megérkeztünk.

Sajnos nem az állatkitömő műhelyhez érkeztünk meg, hanem egyelőre még csak ahhoz a házhoz, melynek egyik lakását bármikor kinyithatjuk a rendelkezésünkre álló kulccsal. Itt lakik az őrvezető barátjának édesanyja, aki vidékre utazott, rokonokhoz. Az őrvezető arra próbálja rábeszélni Irénkét, hogy jöjjön fel egy percre, nézze meg a lakást. Ihat egy pohár málnaszörpöt, pisilhet, leteheti a csomagját, satöbbi.

Talán ezt a satöbbit nem kellett volna mondania.

Irénkének az a határozott álláspontja, hogy először jön a polip, aztán a szórakozás. Nem tesszük le a csomagot, hanem elvisszük a megadott címre – Aradi utca 27 –, aztán iszunk málnaszörpöt, pisilünk, satöbbi.

Csakhogy a megadott címen – ezt kell megállapítanunk, vagyis megállapítaniuk nekik – semmiféle állatkikészítő műhely nem vehető észre szabad szemmel. Sümegei Dénes neve a lakók jegyzékében sem szerepel.

Becsöngetnek a szomszéd házba a tömbházfelügyelőhöz, és megkérdezik tőle, nincs-e véletlenül mégiscsak egy állatkikészítő műhely valamelyik hátsó udvarban vagy valahol a környéken.

Megnézik a többi szomszéd házat, majd a szemközti házakat.

Végignéznek az utca mindkét oldalán minden házat, minden kapualjat, minden udvart. Beletelik egy órába is, míg minden kétséget kizáróan meggyőződnek róla, hogy Sümegi Dénesnek, illetve állatkikészítő műhelynek ebben az utcában híre-hamva sincs.

Az egyik utcai fülkében fellapozzák a telefonkönyvet, abban találnak is egy Sümegi Dénest, aki azonban Pesterzsébeten lakik, és könyvelő.

De nem lehetséges-e, hogy csak főállásban könyvelő, mert másodállásban állatkikészítő mester?

Szívesen elküldeném Irénkét és az őrzetetőt Pesterzsébetre, ahol egyikük átadná Sümegi Dénesnek a polipot és a vele kapcsolatos utasításokat, másikuk pedig annak rendje és módja szerint rátalálna a katonai rendészetre és azon keresztül az elgondolható legnagyobb szabadságra, ám előtte nem árt megbizonyosodnunk róla, van-e értelme egy ilyen fárasztó kirándulásnak. Ezért Irénke fázós ujjai közé beilleszttek egy alumínium egyforintost, feltárcsáztatom vele a könyvelő számát, és megkérdeztem:

Tessék mondani, nem tetszik lenni másodállásban állatkikészítő mesternek is?

A választ nem hallom; tény azonban, hogy a pesterzsébeti expedíció elmarad.

Ami viszont nem marad el, az a katonai rendészet jellegzetes formájú, zöldesbarna kocsija, mely ebben a szempillantásban gördül végig a járda mellett.

Az őrzetető széles taglejtésekkel integet. Mintha egy taxit próbálna leinteni.

A rendészek a szélvédő mögül kedélyesen visszaintegetnek. Eszük ágában sincs megállni.

Ebből ma már nemigen lesz letartóztatás.

Irénkének nem sok hiányzik ahhoz, hogy sírva fakadjon. Elhaló hangon kérdezi:

Most mit csinálunk?

Így kérdezi, többes első személyben, mert az őrzetető szabadságvágyát, ami egyúttal szabadságvesztési vágy, most már a sajátjának is érzi, ahogyan a polippal kapcsolatos nehézségek is közös ügyé lépnek elő. Most mit csinálunk?

Feleli az őrzetető: most fölme gyünk hozzám. Iszunk egy pohár málnaszörpöt, pisilünk, letesszük a csomagot, satöbbi.

Erre azt mondja Irénke: akkor inkább menjünk moziba.

Az őrzetető vállat von, felsóhajt. Felőlem akár moziba is mehetünk.

És feltuszkolja a lányt a legközelebbi villamosra.

*

Jegy, az nincs náluk, úgyhogy az őrzetető nemcsak dobbantott, hanem ráadásul bliccel is, de nem ebből adódik a gond, hanem abból, hogy Irénke mellett valaki emelt hangon megszólal:

Mitől van itt ilyen förtelmesen bűdös?

Feleli egy másik hang:

Attól, uram, hogy itt egyesek nem mosakszanak!

Szól az előző hang:

Hát én az ilyeneket jól megfürdetném a Dunában, ilyenkor télvíz idején!

Most járunk a Majakovszkij utcánál, mindjárt le fogunk szállni, ezért csak annyit jegyzek meg, hogy a fenti párbeszéd két ismeretlen résztvevőjén kívül a többi negyven-ötven utas a jármű padlóját nézi, mintha volna ott valami különleges néznivaló, és mindenki majdnem olyan állhatatosan hallgat, mint Irénke vászonszatyrában a kitömésre váró polip. Azokban az években Magyarország állampolgárai sokatmondóan hallgattak. Mindazok, akik nem a katonai fogdában kutattak az elgondolható legnagyobb szabadság után, abban találták meg legfőbb szabadságukat, hogy arról hallgattak, amiről akartak.

Amíg odaérünk a következő megállóhoz, a Wesselényi utcához, engedje meg az olvasó, hogy egy kicsit elbizonytalanítsam. Hátha nem is polip van Irénke vászonszatyrában. Én legalábbis nem láttam azt a polipot. Igazából nem is tudom pontosan, hogyan néz ki egy polip. De még ha elbeszélői becsületszavamat adnám is rá, hogy tényleg polip van a szatyorban, akkor sem garantálhatnám, hogy annak van ilyen átható szaga. Inkább az ellenkezőjére mernék mérget venni, vagy arra, hogy amit érzünk, az nem a polip szaga. Még csak nem is valamely mosdatlan emberi test árasztja magából. Amit orrfacsarónak érezhet az olvasó, az a korszak évtizedek távlatából is összetéveszthetetlen atmoszférája, egyfajta bizalmas, kedélyesség, mely mögül kiérződik a nyers erőszak és a kollektív bezárás.

*

A Lenin körútnak azon a szakaszán, ahol Irénkével és az őrvezetővel együtt leszállunk, az idő tájt négy mozi jött számításba.

A Mátra moziban, ahol ifjúsági filmeket vetítenek, ma délután az *Adj pacsit, Pajti!* című alkotás megy, rokonszenves állathóssel. Irénke azonban nem akar látni állathóست. Bőven elég neki az az egy állathós, akit a szatyrában cipel.

Szemközt, a Zrínyi filmszínházban Antonioni *Vörös sivatag* című alkotását adják. Ezt viszont az őrvezető nem akarja megnézni, mert azt hallotta róla, hogy majdnem olyan fárasztó, mint a dunaföldvári hadgyakorlat. Pedig általában érdeklődik a sivatagi természetfilmek, de ezt az egyet inkább kihagyná.

Egy kicsit odébb, a Bástya moziban a *Mackenna aranya* című western tekinthető meg. Fú, az tök jó! Ebben van az, hogy a kutya hozza a szájában a levágott kezét? Nem, ebben az van, hogy Gregory Peck, ez a férfias megjelenésű, fölényes játéktípus, fanyar humorú jellemzés, aki majdnem mindig rokonszenves típusokat alakít, fürdés közben a víz alá merülve egy fekete hajú, ördögien érzéki indián lányt ölelget (kamera és operatőr velük együtt merül: víz alatti felvétel!), miközben egy szőke, angolszász, protestáns kisangyal az erdei tó partján aggódik értük. Ezt a romantikus drámát mindketten szívesen megnéznék, viszont ezzel

meg az a baj, hogy színes, szélesvásznú, kétrészes film, és Irénke aggódik: ha végignézi, nem éri el a visszafelé menő vonatot.

Nézzünk inkább egy-két rövidfilmet!

Rövidfilmeket a negyedik moziban, a Híradóban lehetett nézni. Itt a megváltott mozijeggyel bármikor beülhetett az ember, és bármikor el is hagyhatta a nézőteret. Vetítés közben állandó jövés-menés zajlott, ki-ki oda ült le, ahol éppen helyet talált. Aki nyugodt műélvezetre vagy zavartalan együttlétre vágyik – mint például történetünkben az őrvezető –, az páholyba vált jegyet.

A polipot pedig – pontosabban a vászonzacskót a polippal – beadjuk a ruhatárba. Előre megmondtam, hogy működni fog a ruhatár. Kedves öreg néni sürgölgődik a pult mögött. Illetve csak máskor kedves, mert most egy kicsit bizalmatlannak látszik.

Mi van ebben a vászonszatyorban? – kérdezi összeráncolt szemöldökkel.

Büszkeség van benne, kezicsókolom – feleli az őrvezető.

A szocialista tengeri halászat büszkesége!

És a ruhatáros néni kezébe csúsztat egy vadonatúj fém tízforintost, Gellért-heggyel, Szabadság-szoborral.

Úgy veszem észre, a ruhatáros néni is nagyon szeretheti a szabadságot, a büszkeséggel együtt, mert mindjárt elsimul a haragos ránc a szemöldöke közt. Ő egy fém tízforintosért az ördög lópatáját is beveszi a ruhatárba, nemhogy ezt a kis büszkeséget!

Irénke gondolhatná elismerően: „Ennek aztán sok pénze van!”

És gondolhatná gyanakodva: „Honnét van ennek ilyen sok pénze?”

Ám leginkább semmit sem gondol, mert már annyira tele van a feje, mintha teljesen üres volna. Ha mégis gondol valamit, akkor azt gondolja, de már odabent a páholyban, hogy a kabátokat bezzeg nem adták be a ruhatárba. Pedig azért a fém tízforintosért, ami neki egy heti zsebpénze, mert Berci bácsiék egy kicsit szűkmarkúak, és azt gondolják, hogy a rokon kislánynak úgyis megvan mindene önáluk, szóval azért a fém tízforintosért, amit kapott, a kabátokat is beakaszthatta volna a ruhatáros néni.

De most már ez nagyjából mindegy.

*

A rövidfilmekre, melyek a rokonszenves fiatal párocscska előtt peregnék, nem akarok több szót vesztegetni a kelleténél.

Filmhíradó a Rákóczi-indulóval, melynek dallamára azt volt szokás énekelni, hogy: „Vak Pali, vak Pali mindent lát...”

Oktatófilm a Balti-tengeri kőolaj-kitermelésről.

Természetfilm a jegesmedvék ivadék gondozási szokásairól.

Költői hangvételű életrajzi etűd egy népi származású, fiatalon elhunyt, autodidakta festőművész pályájáról és táblaképeiről.

Portréfilm egy népszerű sportolóról, aki legendásan hosszú futásaival járul hozzá a szocializmus építéséhez.

Rajzfilm Gusztáv, az örökifjú balfácán újabb kalandjairól.

Animációs film, úgynevezett „gyurmafilm” két, egymással felelő kopasz fejről.

Földrajzi film a dél-kínai cseppkőbarlangokról.

Elgondolkodtató, mégis előremutató célzatú, tarkabarka, vidám egyveleg. Aki csak egyszer is végignézi, sohasem felejt el.

Márpedig Irénke és az őrzető mindezt nemcsak egyszer nézi végig, mert végignézik másodszor, sőt harmadszor is, ugyanebben a sorrendben. Vak Pali, kóolaj, bocsné (mármint fiatal jegesmedve), táblaképek, hosszú futásodra mindig számíthatunk, bamba Gusztáv, gyurmafejből kiálló ceruzahegyező, kínai cseppkőbarlang.

Nem is hinné az ember, milyen erotikus tud lenni egy dél-kínai cseppkőbarlang.

Perecet tessék!

Földöntúli kábulatban támolyognak ki az utcára, a fényes, lármás, füstös hidegbe. Most van csak igazán sok fény, mert időközben besötétedett. Vége felé jár a mai nap.

Nagyot nevetnek, amikor az őrzető szól Irénkének, hogy félregombolta a kabátját, és nem veszi észre, hogy ő is félregombolta a magáét. De majd mindjárt elmegy a kedvük a nevetéstől!

Irénkének a perccel ráadásul közben először az jut eszébe, hogy nem ebédelt, és hogy éhes. Utoljára azt a sült gesztenyét ette, amit még a pályaudvar közelében juttattam neki, de az régen volt, kevés volt, és a tetejében a gesztenyéről szóló bekezdés legnagyobb részét (többek között egy hosszú, tartalmas mondatot, mely a gesztenye illatáról és ízéről adott volna tájékoztatást) kihúztam.

Másodszor pedig az jut eszébe, hogy az órájára nézzen. Sőt, rá sem kell néznie, mert a VII. kerületi házasságkötő terem fölött pompázó fényűzség akkoriban és még jó néhány évig percnként kiírta a pontos időt. Irénke szembesül a pontos idővel, és egy pillanatra megáll a szívverése. Ebben a pillanatban döbben rá tudniillik, hogy az utolsó vonat, mely őt a mai napon hazavihette volna, öt perccel ezelőtt elindult a Nyugati-pályaudvarról.

Három és fél órát töltött az őrzetővel a Híradó moziban.

Ismerek egy rosszmájú kritikust, aki egyszer egy előadásról így beszélt: „Ránéztem az órára háromnegyed kilenckor, és láttam, hogy negyed nyolc van.” A mi esetünk ennek éppen a fordítottja: három és fél óra olyan gyorsan pergett le az előbb, mint egy ötperces rövidfilm. És ha Irénke gondolatai közé kukucskálnék, ami nem volna tapintatos eljárás, akkor olyasmit vennék észre, hogy úgy képzelem: egy hasonlóképpen eltöltött egész nap, egy egész hét is ugyanilyen gyorsan peregne le. Mondanom sem kell, hogy emiatt viszont büntudata van.

Ráadásul ez a hülyegyerek a fogdába kívánczik!

A sírva fakadás előtti pillanatokot idéző hangon kérdezi: most mit csinálunk?
Feleli az őrvezető: most megvacsorázunk, satöbbi.

*

Vacsora előtt már csak egy-két – nem éppen emberfölötti – problémával kell megbirkóznunk.

Mindenekelőtt az okoz nehézséget, hogy Irénke aggodalmaskodik Bözsi néni miatt, mármint azért, mert Bözsi néni meg Irénke miatt aggodalmaskodik. Először aggodalmaskodik, aztán dühös lesz, és a végén óriási cirkuszt fog csapni. Végig az ünnepek alatt vágja majd a méges pofákat, és egy szót sem lehet majd szólni hozzá. Mindig ez megy nálunk. Úgyhogy kellene valamit csinálni Bözsi néivel. Megnyugtatni, vagy ilyesmi.

Elbeszélőként azt gondolom, hogy itt szinte magától kínálkozik a megoldás. Hívjuk fel Bözsi nénit a dunántúli kisvárosi otthonában, és nyugtassuk meg.

Az őrvezető pedig, lám csak, mintha kitalálta volna gondolatomat, szó szerint ugyanezt javasolja.

Feltéve, hogy Bözsi néninek van otthon telefonja.

Azokban az években, amikor történetünk játszódik – ha még emlékszik rá az olvasó –, nem volt könnyű telefonhoz jutni. Egy átlagos állampolgár, hacsak nem folyamodott a protekció és a korrupció legváltozatosabb formáihoz, tíz–tizenöt évig is várhatta (hiába), hogy egyéni előfizetővé lépjen elő. Bözsi néniek azonban nem átlagos állampolgárok, így tehát minden protekció és korrupció igénybevétele nélkül, már a hatvanas évek elején, fiatal házasokként örvendezhettek az otthoni távbeszélővonalnak. Ezzel semmi gond.

Az meg már végképp nem okoz gondot, hogy harminc évvel ezelőtt utcai fülkéből nem lehetett távhívást bonyolítani, csak postahivatalból, mert a Nyugati pályaudvari posta még nyitva tart. Már meg is közelítettük az elbeszélés kiinduló helyszínét!

Igaz ugyan, hogy ilyenkor, ünnepek előtt nagyon hosszú ideig kell sorban állni, de én a sorban állásnak olyan kevés figyelmet szentelek, hogy az a körülbelül másfél óra, melyet Irénke és az őrvezető közös életéből igénybe vesz, mindjárt el is telik, még mielőtt ez a mondat véget ér. Javában kiabálja egy női hang:

Csorna (vagy Kapuvár? – nem is tudom), 6-os készülék!

Ekkor azonban Irénke váratlanul megkérdezi:

És mit fogunk mondani Bözsi néninek?

Feleli az őrvezető: az igazat fogjuk mondani. A szintiszta igazat. Azt fogjuk mondani, hogy: Irénke lekéste a vonatot.

Kérdezi Irénke: és azt is elmondjuk Bözsi néninek, hogy Irénke megismerkedett egy őrvezetővel, akinek az a legfőbb vágya, hogy húsz vagy harminc napra fogdába zárassa magát?

Nem ez a legfőbb vágyam! És nem vagyok „egy őrvezető”! Van nekem rendes nevem!

És akkor az őrvezető rendes nevét is megmondjuk Bözsi néninek? Azt akarjuk, hogy Bözsi néni kérdezgetni kezdjen? Mert ha Bözsi néni kérdezgetni kezd, akkor úgy kérdezgeti az embert, mint egy spanyol inkvizítor! Elég neki egy háromperces telefonbeszélgetés, hogy kiszedje az emberből a legféltettebb titkait!

Bevallom, erre nem gondoltam. Meg sem fordult a fejemben, hogy Bözsi néni egy spanyol inkvizítorhoz hasonlítható. De ha így áll a dolog, akkor másmilyen módszerhez kell folyamodnunk Bözsi néni megnyugtatása végett. Tudjátok mit, kedves Irénke és őrvezető? Csináljuk azt, hogy táviratot küldünk neki Csornára vagy Kapuvárra.

A táviratot még ma este kézbesítik.

Egyfelől a távirat megnyugtatja Bözsi nénit, másfelől Bözsi néninek nem áll módjában kérdőre vonni a táviratot.

És mit fogunk írni a táviratba?

Az igazat fogjuk írni. A színtiszta igazat. Azt fogjuk írni, hogy:

Lekéstem a vonatot. Zsuzsáéknál alszom. Reggel indulok. Irénke.

És kik azok a „Zsuzsáék”?

Az olvasó már magától is kitalálhatta: Zsuzsa valószínűleg az őrvezető barátjának az édesanyja, aki vidékre utazott, rokonokhoz, és akinek Aradi utcai lakására mindjárt fölmegyünk az őrvezető birtokában levő kulccsal.

Így tehát az a kijelentés, mely szerint „Irénke Zsuzsáéknál tölti az éjszakát”, egyrészt megfelel a tényeknek, vagyis jóval igazabb, mint egy szemenszedett hazugság, másrészt úgy hangzik, mintha egy barátnőről volna szó, akivel Irénke még a tatai KISZ-táborban melegegett össze, vagyis tökéletesen alkalmas Bözsi néni megnyugtatására.

*

Most már csak jó vacsoráról kell gondoskodnunk. Vacsorázhatnánk valamelyik közeli étteremben, de a harminc évvel ezelőtti Lenin körúti vendéglátóipari egységekben rossz volt a konyha és lassú a kiszolgálás, továbbá ki volt írva, hogy:

Fegyveres erők sorállományú tagjainak belépni tilos!

Így tehát az Aradi utcai lakásban leszünk kénytelenek vacsorázni, a mennyezeten látható beázásfolt alatt. Ehhez viszont még be kell szereznünk a hozzávalókat.

Csakhogy a harminc évvel ezelőtti élelmiszerboltok, a „közértek” időközben bezártak.

Na jó, segíték: tudok egy éjjel-nappali üzletet, nincs is messze, ott lesz a Lenin körút és a Rákóczi út sarkán!

Már megint villamosra szállni? Aztán visszajönni? Muszáj?

Na jó: hogy mindenki lássa, mennyire segítőkész vagyok, úgy intézem, hogy legyen a Lenin körút és az Aradi utca sarkán is egy fűszer- és csemegeáruda, és

működjük meghosszabbított nyitvatartással. Cserébe mindössze azt a feltételt szabom, hogy itt az órvezető kizárólag olyan árut vásárolhat, aminek V betűvel kezdődik a neve.

Miért éppen V betűvel?

Csak.

Nézzük csak! Már mint azt nézzük, mit pakol a kosarába: virslit, vaját, vörösbort...

Előre megmondom, hogy ezzel a vörösborral bajok lesznek. Ha az órvezető elmondaná Irénkének, hogy ő nem is nagyon szereti a vörösbort, sőt kifejezetten utálja, és csak azért vette meg, mert nemrég azt hallotta a laktanyában, hogy a vörösbor alapozza meg a szerelmi együttlét hangulatát, akkor talán Irénke is bevallaná, hogy ő meg a vörösbort egyáltalán nem bírja elviselni. Elég egy kortyot innia belőle, és mindjárt rosszul lesz.

Ehelyett azt mondja Irénke, miközben tapogatóznak fölfelé a sötét lépcsőházban:

– Én eddig még sohasem voltam szerelmes!

Feleli az órvezető:

– Tudtommal én sem.

Arra kell gyanakodnom: talán nem teljesen őszinték egymáshoz, ahogy a pesti közmondás szerint a villamos kerekei alól felhangzó cinikus röhögés sem mindig teljesen őszinte.

De hát mit is jelent egy huszonnégy óránál rövidebb ideig tartó kapcsolatban az őszinteség? Hogyan értelmezhető két idegen ember föltárulkozása egymás – vagyis az olvasó – előtt, ha az olvasó egyiküknek sem ismerheti a jellemvonásait, és ha ők sem ismerik egymást, sőt valószínűleg önmagukról sem rendelkeznek számottevő ismeretekkel?

És ha a föltárulkozás olyan aranyló fényben ragyog szemeink előtt, mint a nap-sütötte őszi falevél, akkor mit veszünk észre a fonákján?

*

Ahelyett, hogy válaszolnék a fenti kérdésekre, megpróbálom előbbre lendíteni a cselekményt. Ebből a célból a filmekben szokásos eljárást alkalmazom: beiktatok egy snittet.

Snitt.

Bent üldögélünk a lakásban, az órvezető barátjának édesanyjánál, aki vidékre utazott, rokonokhoz. Fejünk fölött a mennyezeten egy beázásfolt, lábunk alatt egy indázatokkal és egyéb növényi motívumokkal díszített gépi perzsaszőnyeg. Ennél többet egyelőre nem szükséges észlelnünk a környezetből. Az órvezető éppen kibontja a vörösbort, és tölt belőle két vizespohárba. Irénke a szájához emeli a poharat.

Pedig én előre látom, hogy az a vörösbort nem fog jó munkát végezni!

Hiába mondom Irénkének, hogy tolja el magától a poharat, ne kóstoljon bele a villányi burgundiba, nem lesz annak jó vége: ő, mintha nem is hallaná, amit beszélek, megiszik belőle rögtön egy egész pohárral. Elvégre nemcsak éhes, hanem szomjas is.

Most viszont felugrik, és rohan arrafelé, amerre hiszi a fürdőszobát és a vécét.

Hiába mondom, hogy sem a fürdőszoba, sem a vécé nem egészen arra van, Irénke amúgy sem jut messzire. Megtorpan, összegörnyed, és...

...És most olyasmi történik, aminek láttán kénytelen vagyok lemondani a kibontakozóban levő szerelmi jelenetről. Pedig szívesen rászántam volna jónéhány oldalt annak szemléltetésére, amint az örvezető megágyaz, méghozzá olyan otthonos mozdulatokkal, mint aki nem először, nem is másodszor tölti az éjszakát ebben az ágyban.

Amint levetkőzteti az erőtlenül tiltakozó Irénkét, és szerencsésen megbirkózik a keze ügyébe kerülő kapcsokkal, gombokkal, cipzárakkal. Ezt a részletet aztán kihúztam volna, és az új változatban Irénke magától vetkőzött volna le, kicsit húzódozva, kicsit ügyetlenül, mígnem feltárukozott volna az ősi hatalmát öntudatlanul is gyakorolni kezdő női test.

Amint az örvezető, megszabadulva kincstári öltözékétől, megszűnik örvezetőnek lenni, és lesz belőle egy rendes név, majd ez a rendes név is elfelejtődik, fel függesztődik, elhamvad a legforróbb pillanat lángjaiban.

Ezt a pillanatot írtam volna le a leghosszabban és legrészletesebben, gondot fordítva az anatómiai jellegzetességekre is. Beszámoltam volna az izmok összehúzódásáról, a nyálkahártyák nedvesedéséről, a véredények tágulásáról, az idegvégződéseken és a szinapszisokban zajló neurofiziológiai folyamatokról, de nem hallgattam volna el az agykéregben zajló átmeneti elváltozásokat sem. Ugyanakkor megismertettem volna az olvasót a szüzesség elvesztésének kultúrtörténetével is, sorra vettem volna a hozzá fűződő szokásokat és hiedelmeket különböző népeknél és társadalmi rétegeknél, különböző korszakokban.

A behatolás pillanata után számos különböző testhelyzetet próbáltattam volna ki az emberpárral, egyszersmind nyilvánvalóvá tettem volna az olvasó előtt, hogy ezeket a korához képest meglehetősen tapasztalt férfi szereplő koreografálja, míg a naiv női szereplő tudatában pillanatról pillanatra Titanicok süllyedtek volna a pokolba és Vosztok I-ek emelkedtek volna a mennyország felé. A színjáték megrendezésekor gondoskodtam volna zenei aláfestésről: megfelelő ritmusban követték volna egymást a becéző szavak, a nyögések és az egyre hangosabbá váló sikolyok.

Megpróbáltam volna úgy intézni, hogy a férfi és a női szereplő nagyjából egyidejűleg jusson el az élvezet felsőfokára, és az orgazmus előtti pillanatokban gyöngéden, de határozottan céloztam volna rá, hogy az Én számára a Másik egyszerre jelenti a tömör, átlátszatlan Világot, valamint a Semmi transzparenciáját.

Most azonban mindez elmarad.

Őszintén sajnálom, de tartsuk magunkat ahhoz a szabályhoz, hogy hányadékkal nem kezdünk szerelmi jelenetet.

*

Hősöm és hősnőm azonban sértődött arccal tiltakozik. Hogy ez így nem lesz jó! Az őrvezető kijelenti, hogy: az érzelmektől függetlenül, neki már csak élettani okokból is szüksége van a szerelmi jelenetre. Irénke pedig a könnyeivel küszködve suttozja, hogy: az elbeszélőnek nincs joga olyan csúnya dolgokat állítani róla, mint például, hogy ő különböző V betűs csemegékkel, úgymint virsli, vaj (vagy esetleg vaníliapuding), melyeket még éppen csak elkezdett emészteni, egy kis villányi burgundi miatt végigokádta részint a saját ruháját, részint a gépi perzsaszőnyeget. Legyek szíves más irányt szabni ennek a jelenetnek! Csináljam vissza, most azonnal!

Magam sem tudom, miért, megsajnálom őket, megesik rajtuk a szívem. Jól van, visszacsinálom.

Történjék úgy az iménti jelenet, hogy az Aradi utca sarkán levő csemegeboltban az őrvezető – ha már V betűvel kezdődő árut kell vásárolnia – vörösbor helyett vodkát rak a bevásárlókosárba. A vodkától Irénke nem lesz rosszul, hanem éppen ellenkezőleg, egyre jobban érzi magát. Az első féldecitől kipirul az arca, a másodiktól csillogni kezd a szeme, a harmadiktól egész egyszerűen elolvad.

Hű, de nagy kár, hogy néhány bekezdéssel följebb lemondtam a szerelmi jelenet részletekbe menő ábrázolásáról!

Esetleg csináljam vissza ezt is?

Nemigen fog menni. Egy viszonylag kis terjedelmű szépirodalmi alkotásban egy visszacsinálás bőven elég. Két visszacsinálás egymás után már vagy mértéktelenség lenne, vagy publicisztika. Inkább az iménti filmes eljárást alkalmazom. Filmes eljárásból tudniillik, nem úgy, mint visszacsinálásból, egymás után több is lehet a szövegben.

Snitt.

A szobában sötét van, így tehát alig látunk valamit. Ami a sötétben kivehető, az a lepedő fehérsége és rajta két fej, az egyik vállig érő vagy annál is hosszabb fürtökkel, a másik tüskehajjal. A férfi és a női szereplő, miközben egymást átölelve alszanak, állig be vannak takarózva, mert a szobában, hiába kapcsolták a gázkonvektort a legmagasabb fokozatra, még mindig eléggé hideg van.

Hallani pedig egy belső hangot hallunk:

Ég a fóka... Fullad a fóka...

Ég a fóka... Fullad a fóka...

*

Senki ne gondoljon a kúpos fejű tengeri emlősállatra, ne képzeljen az olvasó kigyulladt tengeri olajszállító hajó mellett égő és fulladó fókákat. Fókának a felmosórongyot becézték a magyar laktanyákban. Olajjal borított lángoló tenger

helyett pedig egy felmosóvödrot képzeljen el az olvasó, benne igencsak piszkos vizet, afféle hígított iszapot. Képzeljen hozzá egy szolgálatvezető tiszthelyettest, mondjuk törzsőrmestert – legyen jó kövér –, valamint egy géppisztolyos fogdaórt, aki mellől ne hiányozzék hat–nyolc fogdabeli őrizetes.

Őket arról lehet megismerni, hogy a bakancsukból hiányzik a cipőfűző, és a nadrágjuk folyton lecsúszkál, mivelhogy hiányzik a derékszíjuk is. Ezzel együtt, azaz ettől nem függetlenül a népi demokrácia talaján állnak, vagyis állni csak a fogdaór és a törzsőrmester áll, a többiek négykézláb csúsznak-másznak, fókával a kezükben, tudniillik a népi demokrácia talaja pillanatnyilag egy folyosó műkö kockáiból tevődik össze.

A fogdaór görcsösen markolja a géppisztolyt, mert attól fél, hogy valamelyik őrizetes kitepi a kezéből, és akkor őt hadbírótság elé állítják. Az őrizetesek viszont attól félnek, hogy a fogdaór, amilyen idegesnek látszik, egy szerencsétlen pillanatban lövöldözni kezd.

A törzsőrmester pedig türelmesen, szinte már szeretetteli hangon vezényel: Ég a főka... Fullad a főka...

Amikor a tiszthelyettes úgy ítéli, hogy ég a főka, az őrizetesek egy emberként odaugranak a vödörhöz, és belegyömöszölik rongyaikat. Amikor az a tényállítás hangzik el, hogy fullad a főka, akkor az őrizetesek, mint megannyi szerencsés fókavadász, kirángatják zsákmányukat a vödörből, és kicsavarják belőle a szennyvizet, úgy azonban, hogy annak egy cseppje se vesszen kárba. Aztán pedig, a következő vezényszóig tovább dörgölik iszapos szemű fókáikkal a népi demokrácia talaját.

Ég az öntudat... Fullad az öntudat...

Ég az emberi méltóság... Fullad az emberi méltóság...

Lehet, hogy az őrvezető nem mondott teljesen igazat az elbeszélés elején. Lehet, hogy az őrizetesek nem mindig sakkal és kártyával töltik a napot. Lehet, hogy nem is mindig fűtenek a fogdában. Lehet, hogy az őrvezető igazából nem is akar fogdába kerülni, hanem az erről szóló mesét csak úgy kitalálta a tréfa kedvéért, vagy azért, hogy érdeklődést ébresszen Irénkében maga iránt. És még az is lehet, hogy...

Igen, lehet, sőt szinte biztosra vehető, hogy az előszoba felől zörgés hallatszik. Mint amikor egy hazaérkező személy elfordítja a zárban a kulcsot.

*

Felgyullad a villany, és az ajtóban ott áll egy nő, akiről a történetek után teljes joggal gondolhatjuk, hogy Zsuzsának hívják. Egyszersmind azt is gondolhatjuk, még hozzá teljes joggal, hogy most aztán egy szempillantás alatt kiderülnek a disznóságok, és lelepleződnek a hazugságok.

Lehet, hogy az őrvezetőnek nincs is barátja, és akkor az is lehet, hogy Zsuzsa nem az őrvezető barátjának az édesanyja. Lehet, hogy nem anyja ő senkinek, még az őrvezetőnek sem, noha életkora szerint lehetne. Lehet, hogy nem utazott vi-

dékre, rokonokhoz, vagy ha mégis, akkor váratlanul hazajött, mert lehet, hogy csúnyán összeveszett velük. És ha így áll a dolog, akkor lehet, hogy ez nem az utolsó összeveszés volt ebben a történetben.

Most már kitalálhatja az olvasó, hogy az őrvezetőnek miért van – vagyis volt, egészen a jelen pillanatig – ehhez a lakáshoz kulcsa, miért mozgott ilyen otthonosan, és honnét volt pénze virslire, vodkára, vaníliapudingra. Abból volt neki, hogy ő egy mocskos kis élősködő, egy utolsó strici.

Ezt nem én mondom, ezt a Zsuzsa nevű nő mondja. Én csak annyit mondok: Irénke és az őrvezető három percet kap arra (pontosan annyi időt, amennyi alatt Bözsi néni kiszedi az emberből a legféltettebb titkait), hogy felöltözzenek, és összeszedjék a holmijukat.

Őszintén szólva, közben sor kerül egy kis pofozkodásra és hajtépésre is (ez utóbbit az őrvezető elköveti, nem pedig elszenved azzal a rövidre nyírt hajával), sőt a Zsuzsa nevű nő mintha még a kenyérvágó kést is elővette volna, de a csatajelenet részletes ábrázolásától inkább tartózkodnék. Az előző változatban ez az epizód tele volt tűzdelve tettlegességgel, például egész leltárt vettem fel arról, hogy ki milyen tárgyat vág a másik fejéhez, és nem hallgattam el sem a rikácsolást és a csörömpölést, sem azt, hogy hányszor kopog át a szomszéd azzal fenyegetőzve, hogy mindjárt hívja a rendőrséget; de aztán ezeket az erőszakos mozzanatokat sorra egymás után kihúztam. Ha az előbb lemondtam a szeretkezés érzékeltetéséről, akkor most lemondok a bunyóról is. Ha nem volt ciróka, akkor maróka sincs.

És ha az iménti boldog pillanatokat elmulasztottam Vénusz és Mars ölelkezéséhez hasonlítani, akkor ebben a mostani groteszk összetűzésben sem szívesen pillantanám meg a paradicsomból való kiűzetés travesztiáját, és nem túlzottan örülnék neki, ha Zsuzsa konyhakésében az egyszerű kerub lángpallosára ismerne az olvasó.

*

És most következék az a mozzanat, mellyel történetünk lezárul! Irénke és az őrvezető ismét ott áll a Lenin körúton. Úgy veszem észre, félelmeik és reményeik már nem közösek. Irénkének most is fázik a keze, de az őrvezetőnek eszébe sem jut, hogy megmelegesse. Most már szeretnének egymástól megszabadulni, de a tehetetlenség ereje és a szégyen egy pillanatig még egymás mellett tartja őket. Daraszemcsék szitálnak a fagyos levegőből, halkán kopognak az őrvezető tányérsapkáján. Ezzel a kopogással fejeződik be az a nap, melynek során történetünk legnagyobb része játszódott, merthogy ebben a pillanatban jött el az éjféli. Megígértem, hogy a mai napon – melynek itt a vége – az őrvezetőt nem viszi el a katonai rendészet, és az olvasó is tanúsíthatja, hogy az ígéretet megtartottam.

Azt már nem ígértem, hogy a rákövetkező napon sem történik hasonló kellemtelenség.

Nulla óra öt perckor egy szovjet gyártmányú, jellegzetes formájú, zöldesbarna gépkocsi fékez mellettünk. Egy emberi lény, aki arany paszományos tányérsapkát és arany csillagokat visel, zseblámpával rávilágít az őrvezetőre, és az iratait követeli. Rövid párbeszéd után, melyet fölösleges volna szó szerint idéznem, becsapódik a kocsijátaja, előbb a hátsó, aztán az elülső is.

Ott áll Irénke a sötét és hideg Lenin körúton, a járda szélén, egymagában.

Az a húsz vagy harminc nap, melyet az őrvezető a fogdában tölt, már akár sakkjátszmákkal vagy kártyacsatákkal, akár égő és fulladó fókával, olyan gyorsan el fog telni, mint egy pillanat. Először erre gondol.

Viszont az a hat és fél óra, mely a reggeli vonat indulásáig hátravan, olyan lassan fog telni, mint az örökkévalóság! Ez jut eszébe másodsorra. És még az is eszébe jut, hogy a pályaudvaron sajnos nem vészeli át az éjszakát, mert a pályaudvart rövidesen bezárják. Kár, hogy nem volt benne sem annyi élelmesség, sem annyi előrelátás, hogy fél órával ezelőtt, amikor még lehetett volna, kimenjen pisilni.

Harmadsorra pedig az fordul meg a fejében, hogy jó lesz minél hamarabb fölkeresni egy nőgyógyászt, lehetőleg Bözsi néni tudomása nélkül.

Megpróbál elképzelni egy anyaméhet. Nem a sajátját, mely most is ott van benne, kitöltve testének egyik sötét üregét, hanem egy általános értelemben vett anyaméhet, olyat, amelyet az egészségügyi szakközépiskolákban tanítanak. Egy anyaméhet, amint egy megtermékenyült petesejt éppen beleágyazódik.

És csak az anyaméh furcsa formájáról jut eszébe, vagyis ebben a pillanatban döbben rá, hogy a fővárosba tett utazás egyedüli értelmét és célját, a szocialista tengeri halászat büszkeségét, egy szóval, a polipot a délután folyamán, amikor bódultan és boldogan kiszédelt a Híradó moziból, otffejtette a ruhatárban.